

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
Факультет геолого-географічний
Кафедра економічної та соціальної географії і туризму
Силабус курсу

Менеджмент природокористування

Обсяг	Загальна кількість: кредитів 3; годин - 90
Семестр, Рік	3/2
Дні, Час, Місце	за розкладом занять
Викладач (і)	Яворська Вікторія Володимирівна; доктор географічних наук; професор кафедри економічної та соціальної географії і туризму
Контактний телефон	0673154660
Е-mail:	yavorskaya@onu.edu.ua
Робоче місце	кафедра економічної та соціальної географії і туризму
Консультації	<i>Очні консультації: вівторок з 14.00-16.00</i> <i>Онлайн консультації: Zoom за розкладом</i>

КОМУНІКАЦІЯ

Комунікація зі студентами:

e-mail: yavorskaya@onu.edu.ua

Google Клас, ZOOM, Viber (+380673154660)

телефон: 0673154660

аудиторія: за розкладом

АНОТАЦІЯ КУРСУ

У даному курсі розглядаються теоретичні і методичні основи менеджменту природокористування. Викладаються механізми управління якістю навколишнього середовища, екологічна експертиза проєктів, екологічний аудит, екологічне страхування, екологізація суспільного виробництва.

Одним з основних завдань сучасної освіти є формування екологічного способу мислення. Його становлення, власне, починається в античному світі. Проте, якщо до кінця XIX століття ця проблема носила філософський характер, то тепер вона перейшла у практичну площину. Сьогодні рушійною силою розвитку людського суспільства залишаються протиріччя між безмежною здатністю розвивати матеріальні і духовні потреби людей і обмеженістю природних та енергетичних ресурсів. Прагнення людей до задоволення зростаючих потреб призводить до переваги матеріального над духовним. Сьогодні людство знаходиться на тій межі, коли на задоволення матеріальних потреб вже може не вистачити природних ресурсів. Йдеться про втрату природою спроможності до самовідтворення.

Особливістю сучасної екологічної ситуації є технологічний рівень використання законів природи, пов'язаний з переходом від макрорівня через

мікрорівень до молекулярного й атомарного рівнів. Сучасна технологія виробництва - це ланка у взаємодії суспільства і природи. Вона дає суспільству можливість використовувати природні речовини і енергію, пристосовувати для життя людей природне оточення. Значний вплив технологій на навколишнє середовище свідчить про низьку ефективність процесів природокористування.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є загальні закономірності, принципи формування, функціонування та реалізації системи менеджменту природокористування у різних сферах і видах економічної діяльності.

Пререквізити курсу: для вивчення курсу студенти потребують базових знань, отриманих на першому (бакалаврському) рівні, також базовими для викладання лекційного матеріалу та проведення практичних занять курсу «**Менеджмент природокористування**» є теоретичні та практичні знання, отримані студентами під час вивчення наступних дисциплін ОКР Магістр : «Глобалізаційні виклики» та «Геостратегування та планування».

Мета – опанувати знаннями та вміннями щодо функціонування державної системи управління природними ресурсами на засадах раціонального природокористування та вміннями досягнення оптимізації використання природного капіталу в контексті стійкого розвитку території.

Завдання дисципліни: є дослідження системи менеджменту природокористування та узагальнення найбільш ефективних принципів і засобів екологічного менеджменту, знання сучасних методичних прийомів та специфіки з метою досягнення професійних знань та вмінь, розвитку інтелектуальних здібностей студентів для роботи в умовах ринкових відносин.

Очікувані результати навчання. В результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

По завершенню вивчення дисципліни студенти повинні:

- знати: основні поняття, категорії та практичний інструментарій предмету, методологію та специфіку менеджменту природокористування, основні засади екологічно ефективного виробництва, екологічного ліцензування, аудиту, оподаткування тощо.

- вміти: системно та виважено приймати управлінські рішення, що стосуються сфери менеджменту природокористування, здійснювати оцінку різних процесів менеджменту природокористування та аудиту, формувати власне бачення до удосконалення процесів менеджменту природокористування на різних рівнях;

- мати навички: пошуку основних способів, методів, форм і сфер менеджменту природокористування з метою окреслення пріоритетних завдань і функцій господарюючих суб'єктів та держави, в цілому, у побудові екологічно правильного та розумного ставлення до навколишнього природного середовища.

ОПИС КУРСУ

Форми і методи навчання

Курс буде викладений у формі лекцій лекцій (20 год.), практичних занять (10 год.), самостійної роботи студентів (60 год.).

Методи навчання:

Основна підготовка студентів здійснюється на лекційних та практичних заняттях, але у значній мірі покладається і на самостійне вивчення предмета здобувачами вищої освіти під час семестру. При викладанні дисципліни використовуються методи навчання: словесні – лекції; пояснювально-ілюстративні: застосування картографічних матеріалів, ілюстрацій, презентації. Практичні роботи: постановка і розв’язання прикладних завдань передбачених курсом. Методи дистанційного навчання – викладання дисципліни на відстані від викладача за допомогою інформаційних технологій (Zoom, інструментів Google). Інноваційні методи навчання – компетентнісний. Заняття на основі інформаційно комунікаційних технологій.

Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Тема 1. Задачі курсу, його місце в структурно-логічній схемі спеціальності «Наукри про Землю». Інформаційне забезпечення дисципліни, форми контролю та оцінювання усіх видів навчальної діяльності студентів. Класифікація природних ресурсів. Основні поняття (4 год.).

Тема 2. Сутність, цілі та основні завдання державної системи управління природокористуванням (2 год.)

Тема 3. Функції у сфері природокористування та охорони довкілля: організаційні, стабілізаційні та попереджувально-охоронні (2 год.).

Змістовний модуль 2. Тема 4. Суб’єкти управління природними ресурсами. Загальні та спеціально уповноважені органи державного управління у сфері природокористування. Роль громадськості (2 год.).

Тема 5. Законодавчі та правові норми природокористування. Система екологічних стандартів і нормативів (2 год.).

Тема 6. Види управління природокористуванням. Принципи раціонального природокористування. Планування інвентаризації, використання і охорони основних об’єктів природного капіталу (2 год.).

Тема 7. Механізми управління природокористуванням: адміністративний, економічний (2 год.).

Змістовний модуль 3. Тема 8. Алгоритм інвентаризації природних комплексів, їх компонентів на заповідній території. Порядок використання природних ресурсів на територіях і об’єктах природно-заповідного фонду різного цільового призначення і режиму охорони на прикладі Одеського регіону (2 год.).

Тема 9. Вплив глобалізаційних процесів на раціональність природокористування. Транскордонна співпраця на прикладі Одеської області щодо управління природокористуванням (2 год.).

Перелік рекомендованої літератури

1. Поп С.С. Управління природокористуванням. Навчальний посібник, електронна версія. Ужгород: 2019. 71 с.
https://www.uzhnu.edu.ua/uk/cat/geograph-fiz_geo/staff

2. Ландшафтне планування в Україні. Методичні настанови. Під ред. Академіка Л.Г. Руденка. К: «Реферат», 2014. 142 с. [igu.org.ua > sites > default > files > pdf-text > land-planning](http://igu.org.ua/sites/default/files/pdf-text/land-planning)

3. Топчиев О.Г. Геоекологія: географічні основи природокористування. Одеса: Астропринт, 1996. 392 с. [onu.edu.ua > ggf > chairs > esongeostaff > 690-top_ag](http://onu.edu.ua/ggf/chairs/esongeostaff/690-top_ag)

4. Руденко Л.Г., Лісовський С.А., Маруняк Є.О. Проблематика природокористування та сталого розвитку в працях Інституту географії НАН України. УГЖ, 2015, №2. С. 3-9

5. Хвесик М. А. Економіка природокористування: вектори розвитку. К.: ДУ ІЕПСР НАН України, 2019. 398 с.

6. Ландшафтне планування в Україні / Л. Г. Руденко, Є.О. Маруняк, О.Г. Голубцов та ін.; за ред. Л.Г. Руденка. К.: Реферат, 2014. 144 с.

Додаткова література

1. Збірник законодавчих актів України про охорону навколишнього природного середовища. У 6 томах. Чернівці: Зелена Буковина, 1997

2. Руденко В.П. Географія природно-ресурсного потенціалу України. Чернівці: ЧНУ, 2010.-552 с. Рута, 2001. - 268 с. [dl.khadi.kharkov.ua > mod > resource > viewDOC](http://dl.khadi.kharkov.ua/mod/resource/viewDOC)

3. Сафранов Т.А. Екологічні основи природокористування: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Львів: «Новий світ 2000», 2003. 248 с.

ОЦІНЮВАННЯ

Навчальна дисципліна «**Менеджмент природокористування**» оцінюється за 100-бальною шкалою. Розподіл балів, які отримують студенти представлений у таблиці.

Поточний та періодичний контроль			Сума балів
Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	Змістовий модуль 3	
40	30	30	100

Поточний контроль - усний контроль (у ході опитування, бесіди, захисту практичних і лабораторних робіт); письмовий контроль (контрольна робота в письмовій формі, реферат, виклад матеріалу на задану тему в письмовій формі), практичний контроль (в ході лабораторних занять,); тестовий контроль; графічний контроль; програмований контроль (при перевірці рефератів, практичних і лабораторних робіт).

Періодичний контроль - контроль теоретичного матеріалу за заліковими модулями у вигляді письмової модульної контрольної роботи.

Підсумковий контроль за дисципліною – залік. Залік отримує студент, який виконав усі обов'язкові види робіт, які передбачаються навчальною програмою дисципліни та під час опанування дисципліни набрав 60 і більше балів.

Для студентів, які набрали впродовж семестру сумарно меншу кількість балів, ніж мінімум для заліку (60) допускається написання реферату за темами лекційних, практичних занять чи самостійної роботи, за які отримана незадовільна оцінка, або перескладання МК, за яку отримана незадовільна оцінка.

Додаткові (бонусні) бали. Нарахування бонусних балів передбачається в тому разі, якщо студент проявив ініціативу і виконав додаткові завдання.

Самостійна робота студентів.

- самостійне поглиблене вивчення викладених тем;
- самостійне вивчення зазначеного переліку тем;
- розробка індивідуального навчально-дослідницького завдання.

Самостійна робота (СР) виконується студентами індивідуально, систематично, впродовж всього часу викладання дисципліни. Питання з тем, що відведені на самостійне вивчення, включені до контрольних заходів.

Контроль самостійної роботи студентів: перевірка конспектів та звітів, контрольні роботи, доповіді.

Контрольні питання:

1. Яка мета менеджменту природокористування?
2. Класифікація природних ресурсів. Основні види впливів на навколишнє природне середовище. Поняття вичерпності та відновлюваності природних ресурсів.
3. Основні напрямки використання природно-ресурсного потенціалу?
4. Якою є законодавчо-нормативна база у сфері природокористування?
5. Які принципи управління природокористуванням?
6. Які види мінерально-сировинних ресурсів мають комплексуючі властивості середовища?
7. Характеристика природно-ресурсного потенціалу України, його потенціал в Причорноморському регіоні.
8. Проблеми та перспективи використання природних ресурсів на регіональному рівні на прикладі Одещини.
9. Що таке загальне і спеціальне природокористування?
10. Яку роль відіграє планування у сфері природокористування?
11. Які види управління природокористуванням?
12. Як здійснюється інвентаризація природних ресурсів та її роль в управлінні природокористуванням?
13. Яку значимість для управління ПК мають стандартизація, нормування, сертифікація?
14. Назвіть органи загальної компетенції у сфері ПК та які їх основні завдання?
15. Назвіть органи спеціальної компетенції управління ПК та їх основні завдання?
16. Який орган центральної влади здійснює державне управління у сфері ПК, його повноваження?
17. Які механізми управління природокористування знаєте?

18. Поясніть сутність адміністративного управління природокористуванням та його ефективність?

19. Поясніть сутність економічних важелів в управлінні природокористуванням та їх дієвість?

20. Поясніть на конкретних прикладах нераціональність природокористування в Одеській області, назвіть причини цього та шляхи усунення недоліків.

21. Охарактеризуйте ефективність управління водокористуванням на прикладі Одеської області.

22. Приведіть приклади (позитивні і негативні) щодо ефективності використання зрошувального землеробства в Одеській області.

23. Яку роль відіграють природозаповідні території та об'єкти для досягнення цілей сталого розвитку територій?

24. Назвіть найважливіші заповідні території на території Одещини та охарактеризуйте порядок використання наявних природних ресурсів.

25. Які проблеми природокористування на територіях сільських громад, що входять до меж національних природних парків без вилучення земель?

26. Яка роль громадськості в управлінні природокористуванням?

27. Приведіть приклади на регіональному рівні участі громадськості в покращенні раціонального природокористування.

28. Які громадські природоохоронні організації знаєте (загальноукраїнські та регіональні)?

ПОЛІТИКА КУРСУ

Політика курсу визначається нормативними документами / Положеннями, які є чинними в ОНУ імені І. І. Мечникова:

1. Положення про організацію і проведення контролю результатів навчання ЗВО ОНУ імені І. І. Мечникова;

2. Положення про відрахування, переривання навчання, надання академічної відпустки, поновлення і переведення ЗВО ОНУ імені І.І. Мечникова;

3. Кодекс академічної доброчесності учасників освітнього процесу ОНУ імені І. І. Мечникова;

4. Положення про запобігання та виявлення академічного плагіату у освітній та науково-дослідній роботі учасників освітнього процесу та науковців ОНУ імені І.І. Мечникова;

5. Положення організації освітнього процесу в ОНУ імені І. І. Мечникова;

6. Правил внутрішнього трудового розпорядку ОНУ імені І. І. Мечникова.

Політика щодо дедлайнів та перескладання: оцінка робіт зданих з порушенням термінів без поважних причин знижується на 20% від загальної кількості балів за дану роботу. Дострокове складання (робіт, модульних контрольних, іспиту) погоджується з деканатом та викладачем. Перескладання модулів відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

Політика щодо академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає: самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей); посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про результати власної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

Неприйнятними у навчальній діяльності для учасників освітнього процесу є: використання родинних або службових зв'язків для отримання позитивної або вищої оцінки під час здійснення будь-якої форми контролю результатів навчання або переваг у науковій роботі; використання під час контрольних заходів заборонених допоміжних матеріалів або технічних засобів (шпаргалок, конспектів, мікронавушників, телефонів, смартфонів, планшетів тощо); проходження процедур контролю результатів навчання підставними особами.

За порушення академічної доброчесності здобувачі освіти можуть бути притягнені до такої академічної відповідальності: зниження результатів оцінювання контрольної роботи, заліку тощо; повторне проходження відповідного освітнього компоненту освітньої програми; позбавлення академічної стипендії; позбавлення наданих Університетом пільг з оплати навчання; відрахування з Університету.

Політика щодо відвідування та запізнь: відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання, за яке нараховуються бали. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, працевлаштування, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в он-лайн формі, змішаній формі за погодженням із керівником курсу та деканатом. Надані сертифікати з неформальної освіти за тематикою курсу перезараховуються

Мобільні пристрої: під час занять тільки з дозволу викладача допускається використання мобільних додатків, Internet-мережі, електронних девайсів.

Поведінка в аудиторії: активна участь, поважне ставлення до всіх учасників освітнього процесу, виконання необхідного мінімуму навчальної роботи, відключення мобільних пристроїв. Запізнення без попередження або поважної причини (проблеми із транспортом, несподівані нещасні випадки, проблеми особистого характеру) неприпустимі.